

ГЕНРИК КОПІЯ — БІБЛІОТЕКАР, ПЕДАГОГ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

Марта Надрага

провідний бібліотекар Львівської обласної науково-педагогічної бібліотеки

У статті висвітлюються основні періоди життя і діяльності засновника та директора Державної педагогічної бібліотеки у Львові (1926–1933), педагога, літературознавця та громадського діяча Генрика Якуба Копії.

Ключові слова: *Генрик Копія, Педагогічна бібліотека, гімназія, кураторія, каталоги.*

The course of Dr. Henryk Kopia life as founder and director State pedagogic Library of Lviv (1926–1933), Lviv's pedagogue, specialist in study of literature and public man, are described at this article.

Keywords: *Dr. Henryk Kopia, Pedagogic Library, gymnasium, curatorium, Catalogue.*

В статье освещаются основные периоды жизни и деятельности основателя и директора Государственной педагогической библиотеки во Львове (1926–1933), педагога, литературоведа и общественного деятеля Генрика Якуба Копии.

Ключевые слова: *Генрик Копия, Педагогическая библиотека, гимназия, куратория, каталоги.*

Генрик Якуб Копія народився 8 лютого 1866 р. у с. Поріччя (повіт Рудки) на Львівщині. Освіту здобував спочатку в Перемишльській гімназії, продовжив у Бережанській. 1883 р. склав матуру. Вступив на філософський факультет Львівського університету (1883–1889), де з особливим зацікавленням відвідував лекції та семінарські заняття професорів Антонія Каліни, Людвіка Цвіклінського та Романа Пілята. Саме під впливом та керівництвом професора Романа Пілята Генрик Копія захопився творчістю Адама Міцкевича та написав перші наукові праці: «Mickiewicz w Stambule, jego śmierć i pogrzeb», «Poezje Mickiewicza 1822–1829 w świetle współczesnej krytyki» [31, s. 584]. Ще навчаючись в університеті у

© Надрага М., 2011

* Автор статті висловлює особливу подяку пані Ганні Ласкаржевській (Бібліотека Народова, Варшава) за допомогу в підготовці цієї статті.

Львові, Г. Копія впродовж 1885–1888 рр. був стипендіатом Народного закладу ім. Оссолінських [34-37]. Рекомендацію для стипендіального забезпечення отримав від рідного вуйка, відомого польського священика Зигмунта Гораздовського (нині канонізованого римокатолицькою церквою) [5, арк. 15]. Бути стипендіатом цієї інституції означало поєднання функцій бібліотекаря і науковця. Для дослідника-початківця це було не тільки дуже почесно, але й відповідально, він мав старанно виконувати всі завдання та доручення у бібліотеці, намагатися всіляко примножувати фонди закладу, ретельно пильнувати, щоб вчасно повертали позичену літературу, не губили та не привласнювали її. Він був помічником бібліотекаря. Водночас стипендіат отримував можливість у власних наукових цілях вивчати цінну культурну спадщину, яка зберігалась у цій інституції [6, арк. 39-40]. В Оссолінеумі Г. Копія познайомився з багатьма стипендіатами-«оссолінцями» (зокрема К. Нітманом, Т. Штерналем, Б. Гибриновичем, Й. Старомейським, С. Басинським, Т. Зоргер-Тросколянським, К. Горжинським, В. Зигадловичем, В. Ференчем, А. Сеницьким, М. Шелігою), бібліотекарями й науковцями, добрі стосунки з якими залишились у нього на все життя [14, с. 16].

Г. Копія читав польською, німецькою та латинською мовами. Зацікавлення молодого науковця, про які можна скласти уявлення, ознайомившись із переліком літератури, що він замовляв, — були досить широкими. Це тексти античних класиків («Елегії» Овідія, промови Цицерона, «Анабазис» Ксенофонта, «Одіссея» Гомера, трагедії Еврипіда, «De bello gallico» Юлія Цезаря), твори популярних західноєвропейських письменників XVIII–XIX ст. (Г. Лессінга і Й. Гете, Ф. Шіллера і Ф. Клопштока, «Людська комедія» Оноре де Бальзака, «Трудівники моря» В. Гюго, «Наречені» Дж. Манцоні, «Євангелістка» А. Доде, пригодницькі романи Ж. Верна), польських і українських авторів XIX ст. (А. Міцкевича, поезії А. Асника, романтичні тексти М. Чайковського про козацьку Україну, «Медові місяці» Мадейського, «Без серця» І. Крашевського, «Твори» Г. Сенкевича і А. Бродзинського, тексти Г. Запольської, Е. Ожешко, Я. Ляма, Ю. Охоровича та ін.), збірники польського фольклору («Pieśni ludu polskiego» О. Кольберга, «Pieśni ludu galicyjskiego» В. Залеського), польська періодика («Pokoście» за 1855 рік, «Warszawianin» за 1822 р., «Dziennik literacki» за 1852 р., «Pamiętnik

warszawski» за 1815–1816 р., «Gazeta literacka» за 1821–1822 рр., «Tygodnik illustrowany» та «Kraj» за 1885 р.), мемуари («Спогади» Ю. Дверницького), наукові праці з літературознавства (німецькомовна «Історія римської літератури» Ніколаї, «Всезагальна історія літератури» Й. Шерра, історії польської літератури Ф. Бентковського та А. Хмельовського, історико-літературні дослідження Р. Пілята), з соціології та політології тощо [28, арк. 53-54, 63-64]. Із списку помітно, що зацікавлення стипендіата уже тоді торкалися насамперед історії літератури та польської книжної культури початку першої половини XIX ст. Контакти Г. Копії із книгозбірнею Оссолінських не перериваються 1888 р., коли закінчився термін його стипендіатства в цьому закладі. Вже наступного 1889 р. Г. Копія звертався з проханням до керівництва Народного закладу ім. Оссолінських видати необхідну йому літературу [7, арк. 50]. Мабуть, саме Оссолінеум, атмосфера, яка панувала в цій інституції, слугували в майбутньому для Генрика Копії взірцем, за яким він створив Педагогічну бібліотеку, подібної до якої ще не було в Галичині.

Після закінчення Львівського університету імені Яна Казимира він присвятив себе педагогічній праці й 2 червня 1892 р. успішно склав учительський іспит. Спочатку викладав у гімназії ім. Франца Йосифа у Львові (30.04.1889–10.08.1892), тоді ж, ґрунтуючись на фондах Народного закладу ім. Оссолінських, опублікував археографічну розвідку «Listy Narcyzy Żmichowskiej do Tekli Dębskiej i innych osób ze zbiorów Zakł. Narod. im. Ossolińskich» [32, s. 219]. Згодом переїхав у м. Сянок, працював гімназійним учителем і водночас був відповідальним за вчительську та учнівську книгозбірні, особливу увагу приділяв комплектуванню бібліотечних фондів. Педагогічну діяльність продовжив у Львові: викладав у II львівській гімназії (28.08.1893–30.09.1902), працював професором філіалу гімназії ім. Франца Йосифа у Львові (02.09.1902–22.09.1906) [29, s. 300]. За скеруванням кураторії Львівської шкільної округи на 20 років переїхав до Сокаля, де став першим директором Сокальської гімназії від дня її заснування й до 1925 р. (з деякою перервою в часи ЗУНРу) викладав польську мову.

Збереглися спогади тогочасних учнів Сокальської гімназії про Г. Копію. Характерно, що і українські, і польські гімназисти відгукувалися про нього позитивно: «Була це порядна людина з

прикметами доброго педагога. На лекції польської мови він приходив завжди з пальто «наопашки», яке ще збільшувало ширину його й так опасистого тіла. Його огрядна особа для не одного з нас була не раз темою карикатур, рисованих на зшитках під час лекцій. Треба підкреслити, що Генрик Копія на посту директора гімназії в Сокалі (в роках 1918–1926) ставився до української молоді, до своїх вихованців, з великою толерантністю, дарма що польський уряд на окупованих теренах усюди виявляв свою ворожість до українців. За дозволом дир. Копії існував у нашій гімназії Літературний гурток, влаштовувано свята в честь Тараса Шевченка, діяв Пласт. На негативний рахунок директора можна б записати факт ліквідації Пласту в нашій гімназії 1924 р., хоч це сталося не з його волі, а радше на доручення шкільної кураторії у Львові» [3, с. 227-228]. За спогадами колишніх вихованців-поляків, завдяки «старанням Генріка Копії у 1911 році вдалося побудувати поблизу головної вулиці міста нове приміщення для гімназії, із стильним фасадом, де були просторі класи, спеціальні фахові кабінети та скромне помешкання для директора. При гімназії був овочевий город (2 400 м²), навчальний сад та город для квітів (2 000 м²). Гімназійна бібліотека була окремо для вчителів із спеціальною педагогічною і методичною літературою та для учнів із підручниками, літературою польською, українською та німецькою мовами. Для користування слугувала світлиця-читальня, де знаходилося ще понад 5 000 книг різноманітної тематики» [22, с. 414]. Керівна робота в Сокалі не завжди давала можливість Г. Копії відвідувати Львів, тому на 50-річний ювілей гімназії ім. Франца Йосифа I він, як колишній професор цього закладу, надіслав лише поштове вітання з нагоди урочистостей [19, с. 151].

Багаторічний досвід гімназійного вчителя і директора, великі організаційні здібності та високі людські якості, широка наукова та громадська діяльність, значний авторитет у суспільно-культурному середовищі тогочасного Львова та Галичини стали вагомими факторами для того, що саме професор Генрик Копія отримав мандат на організацію та створення Державної педагогічної бібліотеки у Львові (далі — ДПБ) (Państwowa Centralna Biblioteka Pedagogiczna we Lwowie), а також керівництво нею.

Перші кроки до створення бібліотеки були здійснені у 1924 р.: у відомого львівського художника та графіка Рудольфа Менкiцького (автора багатьох бібліотечних екслібрисів) було замовлено екслібрис для ДПБ у Львові [18, s. 101; 30, s. 14]. Організацію бібліотеки було розпочато у вересні 1925 р., а офіційний наказ

про відкриття ДПБ за № П.645/26 підписав 1 лютого 1926 р. заступник куратора Львівської шкільної округи С. Гаучак. У цьому документі зазначалося, що бібліотека відкрита для вчителів та педагогів різноманітних навчальних шкільних закладів Львівської шкільної округи та всіх тих, хто має дотичність до просвітництва. Водночас було затверджено правила користування бібліотекою, викладені у 15 пунктах, згідно з якими книгозбірня працювала з 12.00 до 14.00 та з 17.00 до 19.00 год., у вихідні та римо-католицькі свята вона була зачинена. Перевагу в користуванні читальнею мали вчителі, інші категорії читачів могли там працювати лише при наявності вільних місць. Всі користувачі повинні були власноруч заповнити спеціальний формуляр, для з'ясування особи читача керівник бібліотеки мав право попросити довідку з місця праці. Книжки можна було позичити на термін 1-4 тижні, проте існували певні обмеження щодо позичання книжок, зокрема не дозволялося виносити з приміщення бібліотеки енциклопедичні, періодичні видання, бібліографічні публікації. У читальному залі можна було користуватись одночасно лише сімома книжками, проте додому дозволяли брати лише два видання. При виявленні пошкодження літератури читач був зобов'язаний повідомити чергового бібліотекаря, таким чином, вина за знищені книжки покладалася на особу, яка остання ними користувалась. За загублені книжки читача зобов'язували покрити вартість книжок та оправи або замінити їх аналогічними [9, s. 287; 24].

Основу новоствореної ДПБ сформували 1 800 томів, зібраних з 15 гімназій Львівської шкільної округи в грудні 1925 р. [21, s. 80-81]. Передана література мала не перевищувати 10 процентів від загальної кількості фонду в гімназійних бібліотеках. Так, відомо, що в грудні 1925 р. з п'ятої державної гімназії ДПБ отримала 89 книжок, їх внесено до інвентарної книги під номерами 667, 927, 1573-1586, 1587-1653, 1689-1694 [2, арк. 3-4]. Зі спогадів Ришарда Скульського, професора III гімназії ім. Стефана Баторія, про участь Г. Копії у процесі збору літератури для бібліотеки дізнаємося: «це була Геркулесова праця: переглянути всі львівські шкільні книгозбори, а особливо поза Львовом, часто знищених та zdeкомплектованих під час війни бібліотек, виділення з їх

фондів саме педагогічної літератури, яку одразу бенедиктинською працею інвентаризував, каталогізував. Далі нерідко особисто супроводжував цю літературу. Направду, імпонувало те, що раз і назавжди з його іменем пов'язана цілісність книг» [31, s. 584-585].

Ймовірно, що за ініціативою того ж Г. Копії 5 лютого 1926 р. кураторія Львівської шкільної округи звернулася до дирекції державних та приватних середніх і загальних шкіл, а також до вчительських семінарій у Львові щодо передачі або продажу частини педагогічної літератури до фондів новостворюваної бібліотеки. Інформацію про наявну літературу шкільні бібліотекарі повинні були подати в кураторію до кінця лютого 1926 р. [4, арк. 5].

Окрім того, з дотацій Міністерства віросповідань та освіти для нової книгозбірні було також закуплено книжки та передплачено періодичні видання. Як зазначає Г. Копія у передмові до першої частини каталогу, на початок 1933 р. фонд бібліотеки становив 6 300 праць. Бібліотечні фонди зросли на 4 500 примірників завдяки коштам, виділеним Міністерством, а також дарам Міністерства, кураторії Львівської шкільної округи, загальноосвітньої школи в Буську (Szkola powszechna w Busku), Спілки директорів (Stowarzyszenie dyrektorów), Товариства вчителів вищих шкіл (Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych), Спілки польських вчителів загальноосвітніх шкіл (Związek Polskich Nauczycieli Szkół Powszechnych) тощо. До поповнення фондів новоствореної книгозбірні долучилися відомі у Львові педагоги та представники львівської інтелігенції. У передмові до першої частини алфавітного каталогу Г. Копія дякував К. Брухнальському, Б. Ходовському, Ціховічовій, Цемневському, Б. Духовичеві, Й. Дворській, Фрідлендеру, С. Гаучаку, Б. Геберт, В. Гурському, А. Гразелі, І. Гарасимовичу, Л. Яворському, В. Коху, А. Куну, Майхровічовій, Е. Макарушці, Й. Мірському, К. Нітманну, С. Пільху, Т. Рафінському, Й. Рімеру, І. М. Шетцлунні, К. Сосницькому, М. Щербанському, С. Таубе, К. Загаєвському та ін. Як бачимо, серед жертводавців фігурують люди різних національностей, що свідчить про здатність тодішніх громадян діяти спільно в ім'я благородної справи — підвищення духовного рівня народу. Деякі книжки було закуплено з антикварних книжкових крамниць [15, s. 1].

Бібліотека містилась у приміщенні Першої польської гімназії на вул. Кубалі, 4 (тепер вул. Шухевича). Читальний зал був розрахований на 14 місць [21, с. 80-81]. Послугами новоствореної бібліотеки користувалися працівники кураторії, директори та вчителі шкіл і навчальних закладів усіх типів, студенти університету, вчителі, які стажувалися на вчительських курсах у Львові, а також учні 5-х курсів семінарії [26].

Як глибокий знавець бібліотечної справи, Г. Копія одразу при заснуванні книгозбірні запровадив систематичний каталог, який містив 12 розділів, що поділялися на тематичні підрозділи: загальна педагогіка, загальна дидактика, філософія (естетика, етика, логіка, психологія), історія педагогіки та шкіл, устрій шкіл, програми та навчальні плани, шкільна влада, устави, статистика, спеціальна методика (класичні та сучасні мови, географія, історія, математика та геометрія, природознавство, фізика, хімія), технічні дисципліни, інші предмети (релігія, пропедевтика і т. д.), шкільні організації, педагогічна періодика, бібліографія та енциклопедії [20, с. 156-157; 24].

У 1932 р. фонди ДПБ було відображено у трьох каталогах: інвентарному, алфавітному та систематичному (предметному), який складався вже з 13 розділів (додано загальне, дошкільне, позашкільне виховання та фахове шкільництво) [20, с. 158-159; 26].

Через воєнне лихоліття, зміни устроїв, тривалий радянський режим архів ДПБ, на жаль, не зберігся. Тому єдиним джерелом, що характеризує діяльність Генрика Копії на посаді директора бібліотеки, є його звіти про педагогічну книгозбірню, які збереглися в ЦДІА у Львові, а також повідомлення про неї в «Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego» [10] та «Katalogu Alfabetycznym Państwowej Biblioteki Pedagogicznej we Lwowie».

На підставі цих джерел можна фрагментарно відобразити методику роботи в інституції та динаміку поповнення її фондів за грудень 1930 — квітень 1932 рр. під керівництвом Г. Копії (див. табл. 1).

Табл. 1. Діяльність Державної педагогічної бібліотеки у 1930–1932 рр.

	Грудень 1930 р.	Січень 1931 р.	Лютий 1931 р.	Березень 1931 р.	Травень 1931 р.	Червень 1931 р.	Липень 1931 р.	Серпень 1931 р.	Жовтень 1931 р.	Квітень 1932 р.
К-сть робочих днів	21	25	23	25	24	24	27	26	27	26
К-сть читачів	190	245	254	250	161	97	178	186	10	316
Книговида- ча (томи)	315	471	447	482	371	251	400	359	359	615
Абонемент (томи)	186	229	170	226	151	108	227	141	176	296
Загальна к-сть фонду (томи)	5 541	5 588	5 662	5 692	5 833	5 903	5 937	5 980	6 030	6 257
Замовлення / пересилання літератури поштою	1	6	9	6	1	3	2	14	9	9

У своїх щомісячних звітах до кураторії Львівської шкільної округи Г. Копія подавав детальний аналіз складу читачів, кількості книговидачі, описував роботу абонементу, досліджував найбільші та найменші місячні цифрові показники тощо [2, арк. 13].

PAŃSTWOWA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA WE LWOWIE

L. 257 W Łowowie, dnia 20 Lipca 1931.

Sprawozdanie miesięczne

za miesiąc wrzesień 1931

1. Biblioteka była otwarta przez dni 24
2. Osób w pracowni naukowej 97
 - najmniej dziennie 2
 - najwięcej „ 12
 - przeciętnie „ 4
3. Wydano do pracowni dzieł 257
 - najmniej dziennie 2
 - najwięcej „ 37
 - przeciętnie „ 10
4. Wypożyczono do domu dzieł 108
 - najmniej dziennie 1
 - najwięcej „ 20
 - przeciętnie „ 5
5. Wysłano pocztą dzieł 3
6. Wpisano do inwentarza nowych dzieł 70
7. Inwentarz doszedł do liczby 5903
8. Biblioteka otwarta od godz. 17 do 19

Kopie
Kopie

Uwagi:

№ 8-963/31
Sprawozdanie z dnia 20 Lipca 1931
Kierownik Biblioteki
Zdzisław Pedagogiczny we Lwowie

KURATORIUM (KNEGI) SZKOLNEGO LWOWSKIEGO
we LWOWIE
6-lipca 1931

Wzrym. dn. 963
Nr. II Rol. Recl.

Wzrym. dn. 20 Lipca 1931
Wzrym. dn. 20 Lipca 1931 L. 257.

St. Flibert

Маючи досвід вчительської роботи у провінції, директор бібліотеки особливу увагу звертав на забезпечення необхідною літературою не тільки педагогів Львова, а й тих, хто працював поза містом і не мав можливості часто приїздити до бібліотеки. Для таких читачів було запроваджено нововведення: школа чи якийсь інший навчальний заклад надсилав офіційне звернення на ім'я директора бібліотеки, і необхідну літературу реципієнтові посилали поштою. Про ефективність нової методики роботи директора свідчить статистика: впродовж 1931 р. було надіслано поштою 54 замовлення. Щоб поліпшити інформування про фонди ДПБ, у 1933 р. було опубліковано першу частину алфавітного каталогу, який розіслано навчальним закладам Львівщини.

Окрім методико-організаційної роботи, якою постійно займався Г. Копія як директор ДПБ, він брав активну участь у різноманітних бібліотечних заходах: у 1928 р. — у з'їзді польських бібліотекарів у Львові, зокрема в засіданнях секції освітніх бібліотек, цікавився проблемою студій процесу читання шкільної молоді, методикою і програмою цих досліджень, підвищенням освітянського рівня бібліотекарів тощо [25, с. 72-90]; у 1930 р. Г. Копію було обрано почесним президентом Другого загальнопольського з'їзду вчителів-полоністів у Краківі [31, с. 585].

Сильвета Генрика Копії була б неповною без аналізу його наукового та творчого доробку, який торкався різних галузей гуманітарного знання. Як класичний філолог, разом з К. Фішером Г. Копія видавав шкільні читанки: I і XXI книги Тіта Лівія (1897–1899), «Буколіки», «Георгіки» та I кн. «Енеїди» Вергілія (1901), I, III, IV, VI кн. «Іліади» (1897), промови Демосфена тощо. У 1926 р. німецьке видавництво Langenscheidt (Leipzig) видає «Słownik łacińsko-polski», упорядником якого був Г. Копія. Разом з Л. Фінклем Г. Копія редагував двотомну «Encyklopedię Macierzy Polskiej» (Львів, 1905–1906), був редактором 13-ти річників «Kalendarza studentskiego» (1894–1906), двох річників «Kalendarza nauczycielskiego» (1904–1906) та першого річника «Przyjaciela młodzieży, czasopisma dla starszej młodzieży szkolnej». У виданні «Biblioteka dla młodzieży Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych» опублікував «Wybór nowel najznakomitszych współczesnych pisarzy polskich. 1895», куди увійшли твори Б. Пруса, Г. Сенкевича, М. Конопницької, а також

М. Балуцького, К. Юноші, М. Родзевічувни, А. Вільчинського, Я. Захаріяевича тощо [32].

Дидактика, проблеми шкільництва, суспільне становище вчителів — теми, якими активно цікавився Г. Копія [17]. На сторінках часопису «Muzeum» він опублікував статті: «Takowy. Należytości stempowe dekretów zastępców nauczycieli», «Z niwy administracyjno-szkolnej: opłata szkolna, biurokracja szkolna, nadzór szkolny». У 1908 р. на конференції директорів виступав із доповіддю «O szkolnych kasach oszczędności» [31, s. 585-586]. Сокальській гімназії він присвятив працю «Założenie i dotychczasowy rozwój gimnazium w Sokalu» [33; 38].

Надзвичайно плідною була його літературно-публіцистична діяльність. Про це свідчать численні рецензії, нотатки, хроніки на сторінках львівських видань. Як історик польської літератури, Г. Копія працював над текстологією творів Адама Міцкевича, зокрема над структурою його «Гражини» та питаннями автентичності деяких текстів, які приписували великому польському письменнику, тощо (див. додаток). Г. Копія був також членом та скарбником Літературного товариства ім. Адама Міцкевича (Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza), у 1897–1906 рр. входив до його керівного складу та був редактором друкованого органу товариства «Pamiętnik literacki», який мав значний авторитет серед тогочасних учених [11, s. 31, 42, 58-59, 60, 162; 12, s. 18, 32, 41, 56, 58-60, 189, 190, 233; 13].

Г. Копія брав активну участь у діяльності численних культурних та суспільних організацій: був дійсним членом, очолював полоністичну секцію та був керівником адміністрації видавництва Товариства вчителів середніх та вищих шкіл (Towarzystwo nauczycieli szkół średnich wyższych), членом Товариства народної школи (Towarzystwo Szkoły Ludowej), Комітету міської опіки над молоддю (Komitet miejski opieki nad młodzieżą), виконував функції скарбника Польського шкільного музею (Polski Muzeum Szkolny) тощо.

Г. Копія помер після тривалої хвороби 22 листопада 1933 р. у Львові, його поховано на Личаківському цвинтарі [1; 23, s. 342]. Як відзначали його сучасники, Генрик Копія завжди залишався інтелектуалом, «вічно молодою» особистістю. Він належав до покоління тих людей, які, незважаючи на постійну зайнятість, вміли поєднувати професійну, суспільну та наукову діяльність [27].

Внесок Генрика Якуба Копії в культурне життя краю кінця XIX — початку XX ст. був багатограним і різномірним: в історії науки він залишився передусім талановитим дослідником-міцкевичезнавцем; в історії освіти — толерантним учителем, вихователем молоді та організатором педагогічного життя; як фундатор і перший директор Державної педагогічної бібліотеки у Львові залишив помітний слід в історії книжкової культури та бібліотечної справи. Усе це робить його непересічною постаттю в історії Галичини загалом та Львова зокрема.

Додаток

Праці Г. Копії з міцкевичезнавства

Kopia H. Czy to wiersze Mickiewicza? / Henryk Kopia // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (Lwów). — 1887. — S. 128-130.

Kopia H. Forma zewnętrzna «Grażyny» / Henryk Kopia // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (Lwów). — 1898. — S. 269-275.

Kopia H. Jeszcze jeden okaz balladomanii / Henryk Kopia // Pamiętnik Literacki (Lwów). — 1905. — Zesz. 2/3. — S. 280-282.

Kopia H. Mickiewicza Bajki. Wiersz okolicznościowy z papierów rodzinnych p.Wł. Mickiewicza w Paryżu / Henryk Kopia // Kurier Warszawski. — 1888. — № 1.

Kopia H. Naśladowanie «Farysa» / Henryk Kopia // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (Lwów). — 1887. — S. 132-134.

Kopia H. Obchody ku czci Mickiewicza / Henryk Kopia // Szkoła (Lwów). — 1890. — S. 541-542.

Kopia H. Obchody rocznicy zgonu Adama Mickiewicza / Henryk Kopia // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (Lwów). — 1888. — S. 371-372.

Kopia H. Pierwsza wzmianka o Mickiewiczu w czasopiśmie / Henryk Kopia // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (Lwów). — 1898. — S. 321-322.

Kopia H. Przyczynek do wiersza «Do malarza» / Henryk Kopia // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (Lwów). — 1898. — S. 322-324.

Kopia H. Recenzje i sprawozdania [A. Mickiewicz: Bajka (inc.: Ludzie na czystym polu...)]. — Kurier Warszawski. — 1888. — N 1] / Henryk Kopia // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (Lwów). — 1889. — S. 280-281.

Kopia H. Recenzje i sprawozdania [E. Krzyszkowski: Czterdzieści i cztery... Czerniowce, 1888] / *Henryk Kopia* // *Kwartalnik Historyczny* (Lwów). — 1889. — Zesz. 1. — S. 100-101.

Kopia H. Recenzje i sprawozdania [Listy A. Mickiewicza do A. Chodźki] / *Henryk Kopia* // *Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza* (Lwów). — 1889. — S. 284.

Kopia H. Recenzje i sprawozdania [Listy A. Mickiewicza do A. Chodźki. — Kłosy. — 1887] / *Henryk Kopia* // *Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza* (Lwów). — 1888. — S. 265.

Kopia H. Recenzje i sprawozdania [T. Ziembka: Młodość Mickiewicza... Kraków, 1887] / *Henryk Kopia* // *Kwartalnik Historyczny* (Lwów). — 1888. — Zesz. 1. — S. 91-92.

Kopia H. «Twardowski» / *Henryk Kopia* // *Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza* (Lwów). — 1889. — S. 190-191.

1. Архівна книжка Національного історико-культурного музею-заповідника «Личаківський цвинтар» // ДАЛЮ. — Ф. 3152, оп. 1. — № 76.
2. Звіти про діяльність Центральної державної педагогічної бібліотеки у м. Львові (1926–1931) // ЦДІА України у Львові. — Ф. 179, оп. 5, спр. 302. — 13 арк.
3. *Костюк І. П.* Середні школи в Сокалі 1919–1939 / *І. П. Костюк* // *Надбужанщина : істор.-мемуарний зб.* / ред. *Микола Мартинюк*. — Львів ; Торонто, 1989. — Т. 1. — С. 226-245.
4. Обіжники за лютий 1926 року // ЦДІА України у Львові. — Ф. 179, оп. 1, спр. 63. — 56 арк.
5. Akta dyrekcji ZNO 1882–1890. (1885) // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 54, оп. 5, од. зб. 4. — 69 арк.
6. Akta dyrekcji ZNO 1882–1890. (1888) // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 54, оп. 5, од. зб. 7. — 78 арк.
7. Akta dyrekcji ZNO 1882–1890. (1889) // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 54, оп. 4, од. зб. 8. — 90 арк.
8. Biblioteki na wschodnich ziemiach II Rzeczypospolitej: Informator / [nauk. red. *Bieńkowska B.*]. — Poznań, 1998. — 795 s.
9. *Dzieniakowska J.* Państwowa Centralna Biblioteka Pedagogiczna Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie (1926–1939) / *Jolanta Dzieniakowska* // *Kraków-Lwów : Książki-czasopisma-biblioteki* / [pod red. *Kosetki H.*]. — Kraków : Wyd-wo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2006. — S. 287-297.

10. *Dzieniakowska J.* Państwowa Centralna Biblioteka Pedagogiczna we Lwowie w świetle publikacji «Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego» (1926–1939) / *Jolanta Dzieniakowska* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка : [зб. наук. праць]. — Львів, 2005. — Вип. 13. — С. 286-297.
11. *Fita S.* Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza 1886–1986 / *Stanisław Fita*. — Wrocław, 1990. — 215 s.
12. *Fita S.* Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza. 1886–2006 / *Stanisław Fita, Dobroslawa Świerczyńska*. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2006. — 248 s.
13. *Fita S.* Zarys dziejów Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza / *Stanisław Fita* // Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza. 1886–1986. — Warszawa ; Łódź, 1986. — S. 24, 38, 39.
14. *Gębarowicz M.* Zakład Narodowy imienia Ossolińskich we Lwowie / *Mieczysław Gębarowicz, Kazimierz Tyszkowski*. — Lwów : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1926. — 24 s.
15. Katalog Alfabetyczny Państwowej Biblioteki Pedagogicznej we Lwowie. Książki i czasopisma w języku polskim (Część I od nr. 1 do 6300) włącznie we Lwowie. — Lwów : Nakł. Państwowego Wyd-wa Książek Szkolnych, 1933. — 79 s.
16. *Kopia H.* Kieszonkowy słownik języków łacińskiego i polskiego / *Henryk Kopia*. — Berlin : Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung, Gebethner i Wolff, 1926. — 424 s.
17. *Kopia H.* Licea i gimnazyja żeńskie w Przedlitawii / *Henryk Kopia*. — Lwów, 1896. — 35 s.
18. *Kram J.* Almanach exlibrisu polskiego XX wieku / *Jerzy Kram* // Towarzystwo Miłośników Książki. Sekcja Miłośników Exlibrisu. — Kraków, 1948. — T. 1. — 222 s.
19. Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie, 1858–1908 / zestawil *Józef Białynia Chotodecki*. — Lwów : Nakł. Komitetu jubil., 1909. — 402 s.
20. Kuratoryjne biblioteki pedagogiczne na Kresach Wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej / wybór źródeł oprac. *Jolanta Dzieniakowska*. — Kielce : Kieleckie T-wo Naukowe, 2006. — S. 143-170.
21. Les Bibliothèques de Lwów / [ed. *Eustachy Gaberle*]. — Lwów, 1929. — 90 s.
22. *Mańkowski Z. P.* Wiek XX. Studia. Publicystyka. Wspomnienia / *Zygmunt Piotr Mańkowski*. — Lublin : Wyd-wo un-tu Marii Curie-Skłodowskiej, 2008. — 480 s.
23. *Nicieja S. S.* Cmentarz Łyczakowski we Lwowie w latach 1786–1986 / *Stanisław Sławomir Nicieja*. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańk ; Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich. — 1989. — 447 s.

24. Otwarcie PBP we Lwowie. Okólnik Kuratorjum O.S.L. z dnia 20 stycznia 1926. № II. 645/26 // Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. — 1926. — № 1. — S. 32-33.
25. Pamiętnik zjazdu bibliotekarzy polskich we Lwowie (26.5–29.5.1928) / *Jan Bronisław Richter*. — Lwów, 1929. — 142 s.
26. Państwowa Centralna Biblijoteka Pedagogiczna we Lwowie // Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. — 1932. — № 2. — S. 124.
27. *Piszczkowski M.* Henryk Kopia / *Mieczysław Piszczkowski* // Ruch literacki. — 1934. — № 2. — S. 64.
28. Protokół ksiązek wypożyczonych przez pp. Stypendystów 1882–1883 // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 54, оп. 4, од. зб. 122. — 64 арк.
29. *Puszka A.* Nauczyciele historii i geografii państwowych szkół średnich w Galicji w okresie autonomii 1868–1914 / *Alicja Puszka*. — Lublin : T-wo Nauk. KUL, 1999. — 372, [20] s.
30. Rudolf Mękicki: 1887–1942 : Lwów : ekslibrisy i grafika : z kolekcji Lecha Kokocińskiego / *Anna Buta-Kluska* ; Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy Dzielnicy Ochota. — Warszawa : Warszawska Galeria Ekslibrisu, 2001. — 42 s.
31. *Skulski R.* Wspomnienie pośmiertne. S.P. Henryk Kopia / *Ryszard Skulski* // Pamiętnik Literacki. — 1933. — S. 584-587.
32. Słownik badaczy literatury polskiej / red. *Jerzy Starnawski*. — Łódź : Wyd-wo un-tu Łódzkiego, 1998. — T. 2. — S. 218-220.
33. Sprawozd. Dyr. C.k. Gimn. w Sokalu za r. szk. 1913/1914. — Sokal, 1914. — 23 s.
34. Sprawozdanie z czynności Zakładu Narodowego imienia Ossolinskich za rok 1885. — S. 91.
35. Sprawozdanie z czynności Zakładu Narodowego imienia Ossolinskich za rok 1886. — S. 68.
36. Sprawozdanie z czynności Zakładu Narodowego imienia Ossolinskich za rok 1887. — S. 64.
37. Sprawozdanie z czynności Zakładu Narodowego imienia Ossolinskich za rok 1888. — S. 131.
38. Ustawy i rozporządzenia, obowiązujące w galicyjskich szkołach średnich / *Henryk Kopia*. — Lwów, 1900. — 222 s.